

Toivomusaloite 1

Andersson ym.: Perusoikeusuudistuksen toteuttamisesta

Eduskunnalle

Suurelta osin 1800-luvun jälkipuoliskon eurooppalaista konstitutionalismia edustava perusoikeusjärjestelmämme oli jo vuonna 1919 säätämisvaiheessaan vanhentunut. Poikkeuslakikäytännön vakiintuminen suomalaiseen lainsäädäntökäytäntöön itsenäisyyden ensimmäisestä vuosikymmenestä lähtien on aikaansaanut sen, että kansalaisten yleisistä oikeuksista, jotka mainitaan hallitusmuodon II luvussa, voidaan tietyillä määränemistöllä saattaa tehottomiksi. Tällä tavoin ymmärrettyä hallitusmuodon perusoikeudet on viety kansalaisten saavuttamattomiin. Kaikki perusoikeudet voidaan säätää eduskunnassa määränemmistöllä lähes kuinka pitkälle tahansa vaikutuksettomiksi. Perustuslain ihmisoikeuksien turvasta on Suomessa tullut arvotonta oikeutta. Suomen valtiosäännön soveltamisen käytännön toiminta on suuntautunut perusoikeustakeiden turvaamisen sijasta edelleen varsin pitkälle sen kysymyksen pohtimiseen, missä säätämisyjärjestyksessä yksittäiset lait tulee säätää.

Ihmisoikeuksien käytännön soveltamiseen Suomen eduskunnan on paneuduttava myös toiselta kannalta: Suomen sitoumukset vuonna 1966 solmittuihin YK:n yleissopimuksiin kansalais- ja poliittisista oikeuksista sekä taloudellis-, sosiaalis- ja sivistyksellisistä oikeuksista ja viimeisimpänä Suomen sitoutuminen 1989 Euroopan neuvoston ihmisoikeusyleissopimukseen merkitsevät, että Suomen lakien on turvattava näiden sopimusten takaamat ihmisoikeudet siitä riippumatta, missä säätämisyjärjestyksessä omat lakimme on säädetty. Samalla on syytä huomata, että näihin sopimuksiin sisältyvät ihmisoikeudet turvaavat paljon laajemmin (lukuisimmilla ihmisoikeuksilla) kaikkien ihmisten oikeuksia kuin Suomen vanhat perusoikeudet. Nämä ristiriidat on ratkaistava myös valtiosäännön tasolla.

Suomen perustuslaki kaipaa myös kokonais-

uudistusta. Syyskuussa vuonna 1989 nimitetyn ylijohtaja K.J. Långin johtaman perusoikeuskomitean on määrä saada työnsä valmiiksi vuoden 1991 loppuun mennessä. Komitean tehtävänä on tehdä lain muodossa — joko osana hallitusmuotoa tai erillisenä perusoikeuslakina — ehdotus Suomen perustuslain nykyaikaisiksi perusoikeussäännöksiksi. Olkoon tämä alku Suomen perustuslain kokonaisuudistukseksi, jolla eduskunnan valtaa lisätään, mutta myös ohjataan ihmisoikeusmyönteiseen suuntaan. Olkoon tämä myös sellaisen kokonaisuudistuksen alku, jossa keskitettyä päätöksentekoa hajauteetaan ja jossa kansalaisten itsehallintoa voidaan laajentaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus antaisi eduskunnalle perusoikeusuudistusta valmistelleen komitean saatua työnsä valmiiksi esityksen perustuslakiemme täydentämiseksi niin, että kansalaisten yhdenvertaiset oikeudet käyttää nykyaikaisia kansalaisvapauksiaan ja -oikeuksiaan tulisivat myös käytännössä turvatuiksi.

että kansalaisten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet Suomessa taataan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla niin yksilö- kuin ryhmätasollakin,

samalla kun perustuslakiin otetaan säännökset muun muassa kansalaisten oikeudesta puhtaaseen elinympäristöön, ja

että perusoikeusuudistuksen yhteydessä lähtökohdaksi otettaisiin sellainen perustuslakien kokonaisuudistus, mikä mahdollisimman pitkälle lisäisi kansalaisten itsehallintoa ja mahdollistaisi kansalaiskontrollin keskitettyyn vallankäyttöön nähden.

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1991

Claes Andersson

Esko Helle